

O‘ZBEKISTONDA MAKTABGACHA TA’LIM TIZIMIDA STEAM ELEMENTLARINI JORIY ETISH HOLATI VA MUAMMOLARI.

Saidova Nigora Olimovna

FarDU, v.b. dotsenti, p.f.f.d (PhD)

Pirmatova Zaynabxon Elmurodjon qizi

FarDU, Maktabgacha ta’lim yo’nalishi 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur tezisda O‘zbekistonda maktabgacha ta’lim tizimiga STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) elementlarini joriy etishning bugungi holati, amalga oshirilayotgan islohotlar hamda mavjud muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqotda STEAM yondashuvining bolalarning ijodiy fikrlashi, mantiqiy tafakkuri va amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, pedagoglarning malakasi, metodik ta’minot, moddiy-texnik baza va zamonaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalanish bilan bog‘liq muammolar ko‘rib chiqiladi. Tezisda maktabgacha ta’lim muassasalarida STEAM ta’limini samarali tashkil etish bo‘yicha taklif va tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: STEAM ta’limi, maktabgacha ta’lim, innovatsion yondashuv, kreativ fikrlash, ta’lim texnologiyalari, pedagogik kompetensiya, integratsiyalashgan ta’lim, zamonaviy pedagogika.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston maktabgacha ta’lim tizimida tub islohotlar amalga oshirildi. 2017-yilda Prezident farmoniga muvofiq alohida Maktabgacha ta’lim vazirligi tashkil etilib, bu sohani boshqarish tizimi qayta ko‘rib chiqildi. Ushbu yangi vazirlik oldiga qo‘yilgan vazifalardan biri davlat va nodavlat maktabgacha ta’lim tashkilotlari (MTT) tarmog‘ini kengaytirish orqali bolalarni bog‘cha ta’limi bilan to‘liq qamrab olish edi. Darhaqiqat, 2017-yilda bog‘chalarga qamrov darajasi atigi ~27–30% atrofida bo‘lib, oxirgi yigirma yil ichida MTTlar soni yarmiga qisqarib ketgani qayd etilgan edi. Islohotlar natijasida qisqa muddatda maktabgacha ta’lim qamrovi sezilarli oshdi – masalan, 2022-yilda 3–7 yoshli bolalarning 71,8 foizi maktabgacha ta’lim bilan qamrab olindi va 2026-yilgacha bu ko‘rsatkichni 80% ga yetkazish maqsadi qo‘yildi. Bunga erishishda davlat-xususiy sheriklik asosida nodavlat bog‘chalar tarmog‘ini kengaytirish muhim rol o‘ynadi. Natijada davlat va oilaviy nodavlat bog‘chalar, qisqa muddatli guruhlar kabi alternativ modellarning joriy etilishi bilan qamrov oshib, hozirgi kunda maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarning to‘rtidan biri ana shunday muqobil modellardagi 20 mingga yaqin bog‘chalarda tarbiyalanmoqda. Maktabgacha ta’lim tizimini zamonaviylashtirishga doir qator rasmiy hujjatlar qabul qilindi. Xususan, 2018-yilda Maktabgacha ta’lim vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan yangi davlat o‘quv dasturi – “Ilk qadam” joriy etilib, barcha MTTlarga tatbiq qilina boshlandi. “Ilk qadam” dasturi maktabgacha yoshdagi bolalarni rivojlantirish bo‘yicha ilg‘or yondashuvlarni o‘zida mujassam etib, o‘yin orqali o‘qitish, integratsiyalashgan ta’lim, STEAM elementlarini dastlabki darajada qo‘llash kabi tamoyillarga tayangan. Mazkur dastur xalqaro mutaxassislar

ko‘magida tayyorlangan bo‘lib, uni amaliyotga keng joriy etish uchun trenerlar hamda tarbiyachilar uchun maxsus kaskad o‘quv-seminarlari tashkil etildi. 2019-yilda O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.05.2019 yildagi PQ–4312-son qarori bilan “Maktabgacha ta‘lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” tasdiqlandi. Ushbu konsepsiyada maktabgacha ta‘lim mazmunini boyitish va sifatini oshirish bo‘yicha qator ustuvor yo‘nalishlar belgilangan bo‘lib, jumladan bolalarning badiiy-estetik, musiqiy hamda intellektual tarbiyasini kuchaytirish, erta yoshdan boshlab STEAM o‘qitish asoslarini joriy etish vazifasi alohida qayd etildi. Bu O‘zbekistonda ilk bor maktabgacha ta‘lim darajasida STEAM konsepsiyasining rasmiy hujjatda e‘tirof etilishi edi. Konsepsiyada shuningdek maktabgacha ta‘limga innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy qilish, AKT vositalaridan foydalanishni rivojlantirish kabi chora-tadbirlar ham belgilangan.

Davlat darajasida STEAM ta‘limiga e‘tibor nafaqat maktabgacha, balki uzluksiz ta‘lim tizimi bo‘ylab oshib bormoqda. Masalan, 2021-yilda O‘zbekiston Prezidentining maktabdan tashqari ta‘lim bo‘yicha qarori bilan umumta‘lim maktablarida “STEAM-ta‘lim” dasturi asosida to‘garaklar tashkil etish vazifasi qo‘yildi. Maktabgacha ta‘lim tizimida esa STEAM elementlarini joriy etish bevosita “Ilk qadam” dasturi va 2030-yilgacha konsepsiya orqali yo‘lga qo‘yilgan. 2022-yilda ushbu dasturning takomillashtirilgan, yangilangan tahriri ham tasdiqlanib, amaliyotga joriy etildi (takomillashtirilgan “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi, 2022). Shu bilan birga, maktabgacha ta‘lim tashkilotlari uchun turli o‘quv-uslubiy qo‘llanmalar yaratildi. Xususan, tarbiyachilar uchun bolalarning matematika, texnika, tabiatga qiziqishini oshiruvchi metodik materiallar va innovatsion yondashuvlar bo‘yicha qo‘llanmalar chop etilmoqda. Misol uchun, “Maktabgacha ta‘limda STEAM texnologiyasidan foydalanish” nomli metodik qo‘llanma 2022-yilda Buxoro shahrida “Durdon” nashriyotida nashr etildi. 2021-yilda ham xuddi shu yo‘nalishda, maktabgacha yoshdagi bolalarda kompetensiyalarni shakllantirish uchun STEAM texnologiyasi asosidagi metodik qo‘llanma ishlab chiqilgan. Bunday hujjatlar maktabgacha ta‘lim tashkilotlari tarbiyachilari va uslubchilari uchun amaliy ko‘mak sifatida xizmat qilmoqda.

STEAM yondashuvini maktabgacha ta‘limga integratsiyalash jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. STEAM (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) – bu fan, texnologiya, muhandislik, san‘at va matematikani integratsiyalashgan holda, muammoli vazifalar va ijodiy faoliyat orqali o‘rgatish konsepsiyasidir. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun STEAM yondashuvi ularning yosh xususiyatlariga mos ravishda o‘yinlar, tajribalar, qurish-yasash, rasm chizish va kashfiyotlar orqali amalga oshiriladi. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturida maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida bolalarni rivojlantiruvchi markazlar tashkil etish ko‘zda tutilgan bo‘lib, bunda tabiat burchagi, matematika va konstruktiv o‘yin burchagi, tasviriy ijod va texnik ijod burchaklari kabi elementlar mavjud. Ushbu markazlarda bolalar sodda tajribalar o‘tkazish, qurish va yasash, rasm va musiqa orqali o‘z ifodalarini topish kabi faoliyatlar bilan shug‘ullanadi. Bu aslida STEAM tamoyillarining maktabgacha ta‘limdagi aksidir, chunki bolalarning bilim olishi integratsiyalashgan va amaliy xarakterga ega bo‘ladi.

Hozirda maktabgacha ta'lim tizimida STEAM yondashuviga doir metodik bazaning asoslari yaratilgan. Davlat ta'lim standarti va "Ilk qadam" dasturida bolalarning aqliy-rivojlanish, ijodkorlik va muhandislik tafakkuriga oid ko'nikmalarini shakllantirishga e'tibor berilgan. Tarbiyachilar uchun metodik qo'llanmalar va tavsiyalar ishlab chiqilmoqda, yuqorida ta'kidlanganidek, ularda STEAM elementlarini ta'lim-tarbiyaga tatbiq etish usullari yoritiladi. Masalan, mazkur qo'llanmalarda bolalarga oddiy muhandislik loyihalari (konstruktor o'yinlari orqali ko'prik yasash, minoralar qurish va hokazo), tabiiy fanlarga oid sinchkovlik mashqlari oddiy tajribalar: suv va qum xossalarini o'rganish, magnit bilan tajriba, o'simlik ekish hamda san'at va musiqani boshqa fanlar bilan bog'lab ijod qilish usullari keltirilgan. Bunday integratsion metodik ko'rsatmalar tarbiyachilar ishini boyitib, an'anaviy dars mashg'ulotlarini bolalar uchun qiziqarliroq va interaktivroq shaklga keltirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "Ilk qadam" maktabgacha ta'lim muassasasining Davlat o'quv dasturi. – Toshkent: UNICEF, 2018.
2. Maktabgacha ta'limda STEAM texnologiyalari. – Namangan, 2022.
3. Эвдокимова Е.С. Технология проектирования в ДОУ. – Москва: ТЦ Сфера, 2006.
4. Богданович Г. Дополнительная общеразвивающая программа «Мульт-студия "Мой мир"». – Свердловская область, 2018.